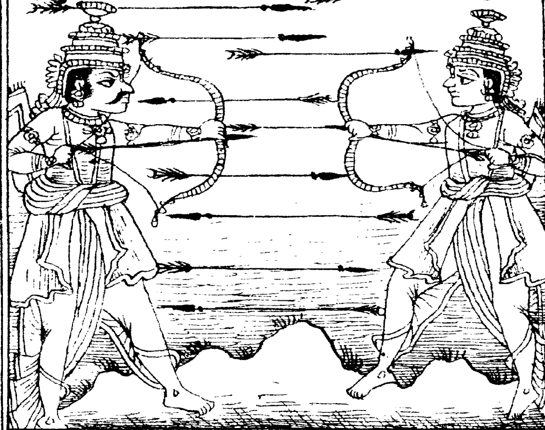

अथबभ्रुवाहनआख्यानप्रारंभः

अर्जुन
बभ्रुवाहन

बभ्रुवाहन
मणी:

श्रीगणेशायनमः॥श्रीसरस्वत्यैनमः॥ श्रीगुरुभ्योनमः॥ जयमिनीह्मणे
राजेंद्रा॥जन्मेजयाचातुर्यसमुद्रा॥ शामकर्णआलामणिपूरनगरा॥
तंवअपूर्ववर्तलें॥१॥ तेथेंबभ्रुवाहनराज्यकरी॥ परमपुण्यसदाचा
री॥ श्रीकृष्णाभक्तिनगरीं॥ सकळलोकांलाविलीसे॥२॥ प्रजासुख
रूपनांदती॥ दंडएकछत्रमित्रपत्रामती॥ बंधनसुमनासिनिश्चि-
ती॥ सुंदरहारगुंफितां॥३॥ खेळतांसारिसाचिमार॥ आवर्षणदुष्का
ळनाहींदरिद्र॥ आनंदभरितलोकसमग्र॥ आधिव्याधीकांहींनसे॥४
आळोआळीसुंदरमंदिरें॥ मंदिरांप्रतिसुवर्णगोपुरें॥ गोपुरांप्रति-
एकसरें॥ चर्याबहुतझळकती॥५॥ चर्याप्रतिमुक्तहंस॥ हंसतेथेंपर
महंस॥ परमहंसींआशापाश॥ तुटोनगेलेसकळही॥६॥ निराशातेथें
ज्ञान॥ ज्ञानतेथेंसमाधान॥ समाधानतेथेंगहन॥ सुखसर्ववर्त्ततसे॥७

स्तु० स्रवतेथेंसंतसज्जन॥संततेथेंहरिकीर्तन॥कीर्तनतेथेंजगजीवन॥
१ आनंदघनसर्वदां॥८॥असत्यनाहींमुखींहुन॥लोकबोलतीगीर्वाण॥
शास्त्रचर्चावेदाध्ययन॥घरोघरींहोतसे॥९॥नगरींचेवीरसमग्र॥
रणशूरआणिदानशूर॥दोहींगोष्टींसअणुमात्र॥पाठमोरेनजाती॥
१०॥सर्वराजेलाहानथोर॥बभ्रुवाहनासदेतीकरभार॥आश्चर्यकरी
सुभद्रावर॥पराक्रमत्याचाऐकतां॥११॥हंसध्वजह्मणेअर्जुना॥
आह्मीकरभारदेतोंबभ्रुवाहना॥ज्यासमातेसमानपरललना॥नग
रींआज्ञाहेचत्याची॥१२॥तोंगृध्रयेवोनिअकस्मात॥पार्थाचेरथाव
रीबैसत॥अपशकुनदेखोनिचित्त॥खेदपावलेंसर्वांचें॥१३॥तोंसेव
कानीघोडाधरिला॥बभ्रुवाहनासमीपआणिला॥सभेसतोमहाराज १
बैसला॥सकळनृपासमवेत॥१४॥दाहासहस्रस्तंभ॥सभेसमणिमयसु

प्रभ ॥ निळियाचीं उथाळी स्वयंभ ॥ शोभायमान दिसती ॥ १५ ॥ दांडपाचूचे-
झळकत ॥ कीलचा आरक्तरत्नमंडीत ॥ असो तो चित्रांगीचा सुत ॥ पार्थवी
र्यें जन्मला ॥ १६ ॥ पार्थें पूर्वी तीर्थें केलीं ॥ आदिपर्वीं ते कथा कथिली ॥ उलूपी
चित्रांगी वरिली ॥ सुभद्रा वरें पूर्वींच ॥ १७ ॥ अश्वोत्तमाचे भाळीं ॥ पत्र लि
हिलें वाचीतें वेळीं ॥ बभ्रुवाहन चित्रांगी जवळी ॥ वर्त्तमान सांगत ॥ १८ ॥ ते
ह्मणे तुझा पिता अर्जुन ॥ तेणें सोडिला शामकर्ण ॥ तरि तूं त्यावरी शस्त्र धं
रून ॥ उभा ठाकों न को ची ॥ १९ ॥ घोडा आणि सर्व राज्य घेऊन ॥ जाऊन देईं
पितयालागुन ॥ दृढ भावें धरीं चरण ॥ थोरपणा सांडोनी ॥ २० ॥ मग सर्व संप
त्तीसी बभ्रुवाहन ॥ चरण चालिचालिला शरण ॥ पार्थ पिता देखोन ॥ सा-
ष्टांग नमन करी तेव्हां ॥ २१ ॥ ह्मणे मी तुझा नंदन ॥ चित्रांगी उदरीं जहालों-
निर्माण ॥ सर्व राजे विनविती पूर्ण ॥ पुत्रास भेटे पार्थवीरा ॥ २२ ॥ यायेवढा

अ॰ नाहींपुरुषार्थी॥ सर्वनृपशरणयेती॥ ऐसावीरदुजाक्षिती ॥ पुनःनहोयसर्वथा
२३॥ पार्थचरणींठेविलाभाळजाण॥ तेनकाढीचबभ्रुवाहन॥ अर्जुनेंक्रोधें
करून॥ लाथहाणोनिलोटिला॥ २४॥ तूंकदानव्हसीमाझासुत॥ अतिनि
र्बळषंढभयाभीत॥ कींजारकर्मींनिश्चित॥ उपजविलाचित्रांगीनें ॥ २५ ॥ घों
डाधरूनकेसासोडिला॥ माझाअभिमन्युपुत्रभला॥ जेणेंअद्भुतपराक्रमके
ला॥ दोनीदळेंदेखतां ॥ २६॥ तोपुत्रमाझासिंहदेख॥ तूंकेंचाजन्मलासिज
बुक॥ तुनाचणीचापुत्रदेख॥ तुंहीनटवाहोयआतां ॥ २७ ॥ शस्त्रटाकींये
अवसरीं॥ नृत्यकरूनिपोटभरीं॥ तूनव्हसीकदाक्षत्री॥ मजनिर्धारीकळों
आलें॥ २८॥ ऐसेंऐकतांबभ्रुवाहन॥ क्षोभलाजैसाप्रळयाग्न॥ ह्मणेतुझेंच
तलेंसर्वसोसून॥ परिएकगोष्टीनसोसवे॥ २९॥ माझेमातेमजागिणा॥ तो
लिलासिस्वमुखेंकरून ॥ तरीघेहातींधनुष्यबाण॥ क्षत्रियधर्मपाहेंमाझा

॥ ३० ॥ तुझिया गर्वाचें कवच पूर्ण ॥ आज समरंगणीं करीन चूर्ण ॥ अरे मी बभ्रु-
वाहन ॥ सिर उडवीन तुझें आतां ॥ ३१ ॥ इंद्र रुद्र आणि द्रोण ॥ यापाशीं विद्या
शिकलास जाण ॥ तिचा झाडा देईं आज संपूर्ण ॥ येथें रणयज्ञ करितों आतां
॥ ३२ ॥ श्यामकर्ण ते अवसरीं ॥ मारुती धाडिला रणपुरीं ॥ साठ कोटी रथि-
ये जयाचे भारी ॥ आठ अर्बुदें अश्वोत्तम ॥ ३३ ॥ दश कोटि महारथ सबळ
॥ दोन खर्व पायदळ ॥ असो तो चित्रांगीचा बाळ ॥ रथावरी आरूढला ॥ ३४
ह्मणे पार्था सावधान ॥ सांभाळीं आले माझे बाण ॥ तुझे देहींचे पंच प्राण ॥
आज काढीन बाहेरी ॥ ३५ ॥ मी कृतांत बभ्रुवाहन ॥ आज तुज समरीं रक्षी
ल कोण ॥ तुज सांगातें नृपस संपूर्ण ॥ यांचा रणयज्ञ करितों आतां ॥ ३६ ॥ बा
ण सोडीत ते वेळां ॥ अनुशाल्व पुढें धावला ॥ बभ्रुवाहनें जर्जर केला ॥ शं
भर बाण सक्रोधें ॥ ३७ ॥ रथ आणि स्यंदन ॥ अनुशाल्वाचा केला चूर्ण ॥

बाणजाळदोघेजण ॥ असंभाव्यवर्षती ॥ ३८ अनुशाल्वयोद्धावीर ॥ परिब
भ्रुवाहनेंकेलाजर्जर ॥ हातींचेगळालेंचापशर ॥ मूर्च्छनायेऊनिपडियेला
३९ यावरीधांवलाप्रद्युम्न ॥ सोडीतबाणापाठींबाण ॥ नानाशस्त्रेंटाकून
॥ निःशंकभिडतीसमरंगणीं ॥ ४० ॥ होतयुद्धाचेंघनचक्र ॥ दोनीसेनाप
डल्याअपार ॥ माजलेंरणभयंकर ॥ रक्ताचेपूरधांवती ॥ ४१ ॥ भूताव
ळीरणभाक्षिती ॥ तृप्तहोऊनरणींनाचती ॥ अस्थींचेदुर्गरचिती ॥ म-
गभांडतीपरस्परें ॥ ४२ ॥ परस्परेंशिरेंभिरकाविती ॥ मूर्च्छनायेऊनभू
तेंपडती ॥ बभ्रुवाहनेंकेलीख्याती ॥ सेनासर्वसंहारिली ॥ ४३ ॥ बभ्रु
वाहनेंसोडिलाबाण ॥ भेदीतगेलावारण ॥ सर्वेंचअश्वरथछेदुनं ॥
सारथीयासमारित ॥ ४४ ॥ बहूतमाजलेंरण ॥ तोपुढेंधांवलामेघवर्ण ३
॥ दोघांचेंयुद्धदारुण ॥ शक्रारिसकमित्रासारिखें ॥ ४५ ॥ घायाळभ्याड

पळती ॥ त्यासठावनेदीचक्षिती ॥ एकगजकलेवराआडलपती ॥ तेथेंभे
दितीसायकां ॥ ४६ ॥ समरीं पडलेजेवीर ॥ तेविमानारूढहोतीसत्वर ॥
त्यांसिदेवांगनाकरितीभ्रतार ॥ घेऊनजातीआत्मसदना ॥ ४७ ॥ आड
जेमेलेरणी ॥ त्यासवरितीयाक्षिणी ॥ पार्थाचींसंपदाहरोनी ॥ नेववी
तबभ्रुवाहन ॥ ४८ ॥ कितियेकवीरधरोनिजित ॥ बभ्रुवाहनेंपाठविले
नगरांत ॥ पूर्वीलहुअंकुशेंरघुनाथ ॥ ऐसाचजिंकिलासमरंगणी ॥ ४९
लहुअंकुशाचीकथानिश्चिती ॥ वर्णिलीरामविजयग्रंथीं ॥ तेचपाहावी
अतिप्रीती ॥ श्रोतेजनीअत्यादरें ॥ ५० ॥ तीन अध्यायजाण ॥ रामविजयीं
लव्हांकुशआख्यान ॥ तेथीलकथाश्रोतीपरिसोन ॥ परमसुखपावि-
जे ॥ ५१ ॥ असोयावरीहंसध्वज ॥ स्वसेनेसींधांवलाबुभुज ॥ पांचस
हस्रसेनासतेज ॥ बभ्रुवाहनाचीमारिली ॥ ५२ ॥ पार्थसुतेंतीनबाणीं

पुं० हंसध्वजपाडिलामेदिनीं॥ अत्यंतमूर्च्छायेवोनी॥ निश्चेष्टितपडियेला॥५३
मगस्रुवेगधांवलासत्वर॥ तेणेंमाजविलेंरणघोर॥ दाहासहस्रकुंजर॥
रणमेदिनीपाडिले॥ ५४॥ बभ्रुवाहनवीरअनिवार॥ छेदिलेंस्रुवेगाचेंतात्का
ळशिर॥ तेंआदळलेंसत्वर॥ पार्थस्रुताचेवक्षस्थळीं॥ ५५॥ बभ्रुवाहना-
सआलीमूर्च्छना॥ सवेंचसावधजहालात्याक्षणा॥ नोंद्दपकेतवीरराणा॥
समरंगणाआलाअसे॥ ५६॥ दोघेयुद्धकरितीअनिवार॥ जैसेमेरूआणिमां
दार॥ वर्मेंलक्षोनिभेदितीशर॥ हाकेअंबरगाजविती॥ ५७॥ जैसेशिखीपि
छेपसरिती॥ तैसेदोघेवीरदिसती॥ दोघांचेंयुद्धविलोकिती॥ देवबैसोनीवि
मानी॥ ५८॥ जितेंचिवीरधरून॥ नगरांतपाठवीबभ्रुवाहन॥ त्यांचेघायबां
धितीयेउन॥ उलूपीआणिचित्रांगी॥ ५९॥ भ्रतारांचेवीरह्मणोन॥ करितीसा ५
क्षेपेंपालन॥ कृष्णपुत्रजोप्रद्युम्न॥ तोहीधरोनीआणिला॥ ६०॥ शिबिरास

हीतसर्वसंपत्ती॥ लुटूनआणिलीनगराप्रती॥ पार्थह्मणेपुढतीगती॥ बरवीकांहीं
दिसेना॥ ६१॥ वृषकेतासह्मणेपार्थ॥ तूंगजपुरासजाईंत्वरित॥ तुजलाहोतांवि
परीत॥ धर्मकुंतीप्राणदेती॥ ६२॥ आतांअश्वमेधकृत्यराहिलें॥ असीपत्रव्रत
व्यर्थगेलें॥ माझेंसामर्थ्यबुडालें॥ मृत्युचिन्हेंजाणवती॥ ६३॥ वृषकेतह्मणे-
जीताता॥ मीगजपुरानजायआतां॥ पश्चिमेसउगवेलसविता॥ परिहेगो-
ष्टीनघडेची॥ ६४॥ आजमीझुंजेननिर्वाण॥ घेईनबभ्रुवाहनाचाप्राण॥ ह्म
णोनलोटिलास्यंदन॥ क्रोधेंवचनबोलत॥ ६५॥ ह्मणेबभ्रुवाहनाराहेंस्थिर
समरींसाहेंमाझेशर॥ मगतीनबाणीकर्णपुत्र॥ पार्थसुतातेंभेदीतसे॥ ६६
हृदयत्याचेंलक्षून॥ वृषकेतेंसोडिलेसाहाबाण॥ सर्वेंचछेदूनिस्यंदन॥ चूर्ण
केलासमरंगणी॥ ६७॥ यावरीतेंअस्त्रजाळ॥ सोडितेजहालेवीरसबळ॥ ना
नाशस्त्रेंतेजाळ॥ टांकितेजहालेपरस्परें॥ ६८॥ ग्रीवाडोलवीपार्थसुत॥ धन्य

येन्द्रानृषकेत॥मगशक्तिकाढिली अद्भुत॥कर्णसुतेंछेदिलीते॥६९॥कौतुक-
पाहे अर्जुन॥एकाचें एकउडविती स्यंदन॥रथासहीत कर्णनंदन॥उडऊन-
धाडिला सूर्यलोका॥७०॥दोनदिवसपर्यंत रथ॥अंबरींच होता भ्रमत॥ति
सरे दिवसीं वृषकेत॥भूमीवरी पडियेला॥७१॥बभ्रुवाहनासह वृषकेतें॥र
थउडविला गगनपंथें॥तोंउडी टाकोनि पार्थसुतें॥वृषकेतावरी कोसळला
॥७२॥पार्थ कौतुक देखोनि चित्तीं॥ह्मणे हे वीर धन्य त्रिजगतीं॥हे युद्ध नभू-
तो नभविष्यती॥ऐकिलें ना देखिलें॥७३॥अंतरिक्ष युद्ध करिती॥सवेंच उत्त
रती रणक्षिती॥छपन्न देशींच्या युद्धगती॥दोघे दाविती परस्परें॥७४॥ऐसें
युद्ध आसपास॥दोघांस जहाले पांच दिवस॥टाकावया श्वासोश्वास॥एक
निमिष नफावेची॥७५॥ यावरी बभ्रुवाहनें एक बाण॥सोडिला निर्वाणीचा दारुण
वृषकेताचें शीर जाण॥आकाशपंथें उडविलें॥७६॥सवेंच शरीर परतलें॥पार्थ-

स्रुतांचे हृदयीं आदळलें ॥ मारुती कंदुका ऐसें उडालें ॥ पडलें पार्थपदाजवळी
॥७७॥ शीर श्रीकृष्णास्मरण करित ॥ कबंध रणीं चौताळत ॥ शीर नसतां एकश
त ॥ वीर पाडिले रणांगणीं ॥७८॥ हातीं घेउन रथचक्र ॥ शिरावीण फिरे कले-
वर ॥ वीर मारून अपार ॥ मग पहुडलें भूमीवरी ॥७९॥ शोकार्णवीं पार्थ निमग्न
शिरातें हृदयीं आलिंगुन ॥ वृषकेताचे आठऊनि गुण ॥ आक्रोशें रडे तेधवां ॥
८०॥ आहा कर्णा केसें केलें ॥ बंधूलक कळोंनाहीं दिधलें ॥ आमुचें ऋण फेडिलें ॥
पुत्ररूपें करूनियां ॥८१॥ अरे वृषकेता वेल्हाळा ॥ कर्णजा माझिया बाळा ॥
वत्सा राजसा ये वेळां ॥ मज टाकोनि गेलासी ॥८२॥ अरे तूं दुसरा प्रतिकर्ण
आह्मी पांचही स्रखी तुज देखोन ॥ तुज पाहोनि अभिमन्य ॥ मी विसरलों वृ
षकेता ॥८३॥ आनां धर्मकुंती देतील प्राण ॥ राहिला अश्वमेध महायज्ञ ॥
अरे त्वां अनुशाल्व जिंकोन ॥ पायीं धरोनि आणिला ॥८४॥ युद्धीं यौवनाश्व

जिंकिला॥ यज्ञाश्यामकर्ण आणिला॥ मजवरि रुसोन आज वेल्हाळा॥ माझी याबा
ळा गेलासी॥ ८५॥ तुजवरी पांचाळीचें मन॥ तें ऐकतां त्यागील प्राण॥ तुझें शीर
हरिस्मरण॥ करीत अद्यापन वलहे॥ ८६॥ वक्षस्थळ पीटित अर्जुन॥ आतां चौघे
बंधू देतील प्राण॥ माझा कुळदीप प्रभा घन॥ आजि विझाला याठायीं॥ ८७॥ कुं
ळक्षय जहाला निश्चयेंसी॥ ह्मणे हे कृष्णा द्वारकावासी॥ यादवेंद्रा काय जहाला
सी॥ गुंतलासी कोण्या कार्या॥ ८८॥ आह्मासी हे प्राप्त अवस्था॥ कां उपेक्षिलें मज
अनाथा॥ दुःखें मूर्च्छना आली पार्था॥ निचेष्टित पडियेला॥ ८९॥ त्यास धनुष्य
कोटी करून॥ येऊन डवची बभ्रुवाहन॥ ह्मणे वैश्य स्त्रीचा मी नंदन॥ कीं पतिव्रतेच्या पा
हे पां॥ ९०॥ दीन स्त्रिये ऐसा व्यर्थ॥ पडिलासि काय येथें रडत॥ तुवां युद्ध केलें पूर्वी
अडुन॥ तें मज दावीं क्षणभरी॥ ९१॥ तूं जुनाट जुंझार ह्मणविशी॥ उठ विद्या दावीं
कैशी॥ लाज सोडून रणीं रडशी॥ दुजयाला विसी दूषण॥ ९२॥ मग उठोन सुभ-

द्रापती ॥ सत्वरच्चढला आपुले रथीं ॥ जैशा मेघधारा वर्षती ॥ तैसे सायक सोडि-
तसे ॥ ९३ ॥ सर्वांगीं खिळिला बभ्रुवाहन ॥ पूतनाटाकिली संहारून ॥ शिरें आ
काशपंथें उडोन ॥ मणिपुरामाजी पडती ॥ ९४ ॥ आकाश व्यापिलें बाणीं ॥ धु
ळीनमायेदिशांचें वदनीं ॥ पार्थें वीर पाडिले धरणी ॥ लेखा त्यांचा न करवे ॥ ९५
दोनी हातानें सम संधान ॥ अलातचक्रवत दिसे सायकासन ॥ टाकोनियां व-
ज्रबाण ॥ कोट पाडिला मणीपुरीचा ॥ ९६ ॥ गोपुरें खळखळां खचती ॥ ग्राम
सांडोनि स्त्रिया पळती ॥ बभ्रुवाहन भावी चित्तीं ॥ धन्य क्षिती किरीटी वीर ॥
९७ ॥ यावरी बभ्रुवाहन ॥ सोडी लक्षाचे लक्ष बाण ॥ छत्र पाडिलें छेदुन ॥ रथ
उडविला निराळीं ॥ ९८ ॥ हनुमंतासमवेत रथ ॥ आकाशपंथें असे भ्रमत ॥
मग खालीं उतरोन पार्थ ॥ अस्त्रें सोडीत बहूतचीं ॥ ९९ ॥ एककाळ एककृतां
त ॥ समरीं तैसे दोघे दिसत ॥ पार्थें तो आपुला सूत ॥ शरपंथीं खिळियेला ॥ १००

एकरमारमणाएकउमारमण॥एकसीतकरएकउष्णाकारण॥मगपार्थासिबोले
बभ्रुवाहन॥अतीतीक्ष्णतेकाळीं॥१॥माझेमातेसदेविलेंदूषण॥पापियान
तुझेंनपाहावेंवदन॥त्वांपूर्वीकुलक्षयकरून॥आप्तगोत्रजमारिले॥२॥तूं
करींआताकृष्णास्मरण॥तुझेंशिरटाकितोंछेदुन॥तूंअधर्मेंमारिलाकर्ण
रथचक्रउपटतां॥३॥पाहाबंधूमाझाव्रूषकेत॥बाळेंकेवडाकेलापुरुषार्थ॥
तोंगंगेच्याशापेंपार्थ॥मोहपावलारणांगणीं॥४॥तोंतेणेंसोडिलाअर्धचंद्र
शर॥उडविलेंपार्थाचेंशिर॥ज्वाळाबाणजहालीसाचार॥नीळध्वजाची
दाराजे॥५॥पार्थवीरपडतांरणीं॥थरथरांकांपलीकुंभिनी॥व्रूषकेताचे
शिराजवळीतेक्षणीं॥शिरपडलेंपार्थाचें॥६॥किरीटकुंडलेंमंडित॥चंद्र
सूर्याऐशींशिरेंदिसत॥बभ्रुवाहनजयवंत॥वाद्येंवाजवीतपरतला॥७॥
परमउत्साहकरीत॥प्रवेशलामणिपुरांत॥उलूपीचित्रांगीसमात॥वर्त्ते

लीतेंश्रुतजहाली ॥८॥ दोघीनीं काढिले आळंकार ॥ शरीर भूमीवरी टाकिती सत्वर ॥ आढउनी पार्थवीर ॥ दीर्घ हांका फोडिती ॥ ९॥ आहा कृष्णा श्रीकृष्णा मित्रा ॥ आहा कृष्णा कोमलगात्रा ॥ नूं अनिवार ब्रह्मादि शक्रा ॥ आजरणीं पडिलासी ॥ १०॥ गोग्रहणींचा पुरुषार्थ ॥ एकटेन कौरव जिंकिले समस्त ॥ निवातकवचदैत्य ॥ त्याचा अंत केला तुवां ॥ ११॥ तुझा सारथी इंदिरावर ॥ ध्वजीं भुभुःकारी महारुद्र ॥ अकरा क्षोणी दळ समग्र ॥ तुवां आटिलें रणांगणीं ॥ १२॥ अहा महाराज सुभद्रापती ॥ ब्रह्मांड भरी तुझी कीर्ती ॥ सर्व सोडून रणक्षिती ॥ शयन कैसें केलें तुवां ॥ १३॥ खद्योतें पाडिला गभस्ती ॥ तंदुळभारें मेला हस्ती ॥ सौदामिनी सधरूनी हातीं ॥ शलभें केंवि गिळियेलें ॥ १४॥ मशकें कैसा गिळिला पर्वत ॥ मुंगिनें प्राशिला सरितानाथ ॥ चित्रींचा सर्पें अकस्मात ॥ अरुणानुज गिळियेला ॥ १५॥ मक्षिकेनें पक्षवातें करून ॥ केविं विझविला दावाग्न ॥ भोगेंद्रा

त्रुव

सिआणून॥ सूषकेंकेंसेंभक्षिलें॥ १६॥ मातेचाकोल्हाळऐकोन॥ धांवोनआला

बभ्रुवाहन॥ तेंमंगळसूत्रेंतोडून॥ अलंकारसर्वकाढिले॥ १७॥ जहालासांगी-

तलावृत्तांत॥ माझाअन्यायकायसांगयेथ॥ नृजदूषणठेऊनलात॥ मजमा-

रिलीपितयानें॥ १८॥ तंवत्याबोलतीत्यासमयीं॥ अरेपितृघातक्यादूरहोई॥

धिग्पुरुषार्थतुझासर्वही॥ वदननदाखवींकाळमुख्या॥ १९॥ बभ्रुवाहनह्म

णेसाचार॥ माताहोघ्यातुह्मीअळंकार॥ तंवत्याह्मणतीखदिरांगार॥ ले

ववींआतांयावरी॥ २०॥ अरेआसुचापतीपडलारणीं॥ आह्मासनेईतये-

स्थानीं॥ मगयेऊनदोघीरणांगणीं॥ प्रेतेंकवळूनशोककरिती॥ २१॥ पार्थाचि

येचरणीं॥ शिरेंठेवोनिबोलतीकामिनी॥ हेनाथऊठयेक्षणीं॥ टाकोन

आह्मासजाशीकां॥ २२॥ ऊठरायायंत्रभेदीबाणीं॥ ऊठद्रुपदआणिधरू

नी॥ गाईनेल्याकौरवानी॥ रथीबैसोनधांवेकां॥ २३॥ परशुरामेंवधिली

८

माता ॥ तुवां केलें दोघांचिया घाता ॥ अरे यज्ञघात तूं कर्ता ॥ नष्ट पतित पितृघ्ना ॥ २४ ॥ आवा द्रौपदी आणि चौघे सहोदर ॥ प्राण देतील जातां समाचार ॥ मां तांचा शोक देखोनि अपार ॥ पार्थकुमर गहिंवरला ॥ २५ ॥ मज उभयलोक-अंतरले ॥ माझें जन्म वृथा गेलें ॥ तों उलूपी म्हणे ते वेळे ॥ उपाय येथें येक असे ॥ २६ ॥ पिता माझा सहस्रवदन ॥ अमृतसंजीवनी मणी पूर्ण ॥ त्यापाशीं आहे तो आणोन ॥ पार्थ वृषकेत जीववावे ॥ २७ ॥ परि सर्प तेथें अनिवार ॥ कठीण कार्य असे फार ॥ कुंती आली नाहीं तों सत्वर ॥ आधीं कार्य साधिजे ॥ २८ ॥ हिमनगजा मातें तो मणी ॥ दिधला होता सर्पांलागुनी ॥ सर्प पडती जे मरोनी ॥ मणिस्पर्शेंच जीववी ॥ २९ ॥ मग बभ्रुवाहन बोलत ॥ यांचीं शरीरें रक्षावीं शिरांसहित ॥ उलूपी म्हणे पुत्रा तेथ ॥ तुज प्रवेश कदां नोहे ॥ ३० ॥ सर्प घेतील तुझा प्राण तरी मी करित्यें काहीं यत्न ॥ मग पुंडरीक नामा सर्पालागुन ॥ उलूपी पाठवी-

१० तयातें ॥ ३१ ॥ आपुलें मंगळसूत्र गेलें तुटोन ॥ हें दाखवी जनकासि नेऊन ॥ मग तो पुंड
रीक तेथुन ॥ शेषमंदिरा पातला ॥ ३२ ॥ तें पाहातां पाताळभुवन ॥ वाटे अमरपदन्यू-
न ॥ रत्नमय सर्व पाषाण ॥ भूमी संपूर्ण कनकाची ॥ ३३ ॥ नाना वृक्ष विराजित ॥
जेथें हाटकेश्वर मुख्य दैवत ॥ हाटकनदी सदां वाहात ॥ प्रकाशते थें शेषमणीचा
॥ ३४ ॥ तेथें सूर्याचें नाहीं किरण ॥ सहस्र योजनें विस्तीर्ण ॥ असो तो पुंडरीक वर्त्त
मान ॥ भोगेंद्राप्रति सांगत ॥ ३५ ॥ कन्येचें कंठसूत्र तुटलें ॥ तें शेषानें दृष्टी देखिलें
सभे सर्व सर्प बैसले ॥ श्रुत जहालें वर्तमान ॥ ३६ ॥ मणी द्यावया सहस्रवदन ॥ सि
द्ध जहाला जाणोन ॥ धृतराष्ट्र नामा सर्पवचन ॥ क्रोधें करून बोलत ॥ ३७ ॥ अमृत
मणी मृत्युलोकास ॥ नेलिया गेलें सर्व यश ॥ मागुतां मणी आह्मास ॥ सहसा प्राप्त
नव्हेची ॥ ३८ ॥ वरी गरुडें नेला हिरोन ॥ तरी मग कैसें वर्तमान ॥ मातंगऋषीचे शा ९
पें करून ॥ गरुड न ये पाताळा ॥ ३९ ॥ आणि मनुष्य गर्विष्ठ होती ॥ ते आह्मास क-

दांनमानिती ॥ आमुचेमस्तकींचेमणी। हिरोनिनेती ॥ ललनाकरितीकंठहार ॥ ५०
मगआह्मासघेऊनभिकारी॥ भीकमागतीदारोदारीं॥ शेषह्मणेकोपेलमुरारी ॥
मणीनदेतांनत्वता॥ ५१॥ परमप्रतापीश्रीकरधर॥ कालियामर्दनमारिलाअघा
सुर॥ तरींमणीदेऊनइंदिरावर॥ तोघऊनिमित्रकरावा॥ ५२॥ तोंधृतराष्ट्रबोलेव
चन॥ कृष्णाचित्यासदेईलप्राणदान॥ परिमणीनेदूंगेलीयाप्राण॥ सत्यजाणभो
गेंद्रा॥ ५३॥ मगसर्पाहातीजाणा॥ शेषसांगेनपाठवीबभ्रुवाहना॥ मीमणीदेतों
परिविघ्नां॥ सर्वसर्पकरितातीं॥ ५४॥ तोंपुंडरीकसर्पयेऊन॥ बोलेउलूपीचित्रां
गीलागुन॥ तुह्मीस्त्रियेवेघ्याअन्न॥ मणीकदांयेतनाहीं॥ ५५॥ यावरीतोबभ्रुवा-
हन॥ क्षोभलाजैसामळयागन॥ बाणाचेगळांपत्रबांधोन॥ पाताळभुवनापाठ
विला॥ ५६॥ सर्पपत्रपाहातीउकलून॥ लिहिलेंमणिद्यापाठऊन॥ नाहींतरींतु-
ह्मासंहारीन॥ करीनपूर्णनिर्वंश॥ ५७॥ शेषह्मणेसर्पहोअवधारा॥ आतांब-

भ्रुवाहनासीं युद्ध करा ॥ अरे धृतराष्ट्रा पामरा ॥ वंशक्षय मांडिला तुवां ॥ ४८ ॥ मग
सर्पभार सिद्ध जहाले ॥ रथ गज अश्वावरी आरूढले ॥ विवर मार्गे पृथ्वीवरी आ
ले ॥ युद्ध मांडलें सबळ तेथें ॥ ४९ ॥ आकाशीं सघन मेघमंडळें ॥ तेंवि दाटलीं च
हूंकडे नागकुळें ॥ बभ्रुवाहनाचें कटक वेढिलें ॥ संहारिलें बहु साल ॥ ५० ॥ मां
डत धृतराष्ट्र विरवार ॥ सेना संहारिली एकवीस सहस्त्र ॥ मग श्वेतवाहन पुत्र
॥ छेदित विरवार उठिला ॥ ५१ तडतडां तुटती तेथें फणी ॥ नक्षत्रां ऐसे रिचवती मणी
अस्त्रें सोडिलीं चहूंकडुनि ॥ मयूर गरुड नकुळादि ॥ ५२ ॥ मधु मेघ सोडून अमू
प ॥ आधीं न्हाणिले सर्व सर्प ॥ यांवरी तीक्ष्ण तेजोरूप ॥ पिपिलिकास्त्र सोडि
लें ॥ ५३ ॥ तडतडां पिपिलिका तोडिती ॥ मयूर नकुळें खंडूनि भक्षिती ॥ त्यां तग
रुड संहारिती ॥ चरफडती सर्व सर्प ॥ ५४ ॥ बभ्रुवाहनाचे चरण ॥ सर्प धरिती ९०
धांवोन ॥ कित्येक शेषास जाऊन ॥ वर्त्तमान सांगती ॥ ५५ ॥ शेष गदगदां हांस

त॥ आतांकांरे पळतां भयाभीत॥ मग अमृतमणी पाठवीत॥ वरी उचित छत्रकुं
डलें॥ ५६॥ औषस्वयें येऊन॥ बभ्रुवाहनाचें करी समाधान॥ मणी दिधला देखो
न॥ धृतराष्ट्र सर्पचर फडी॥ ५७॥ आपुले पुत्रांस सांगे बुद्धी॥ नामें तयाची दुःस्व
भाव दुर्बुद्धी॥ ह्मणे पार्थ वृषकेताचीं शिरें आधीं॥ बकदाल्भ्य वनीं लपवा॥ ५८
ते गुप्तरूपें शिरें घेवोनी॥ लपविलीं तत्काळ घोर वनीं॥ उलूपी चित्रांगी दोघी
जणी॥ हाहाकार करिती तेव्हां॥ ५९॥ शिरें नेलीं जाणोन॥ दुःखें रडे बभ्रुवा
हन॥ ह्मणे नासलें कार्य संपूर्ण॥ केले प्रयत्न व्यर्थ गेले॥ ६०॥ इकडे कुंतीनें देखि
लें स्वप्न॥ पार्थ वृषकेत तेल लाउन॥ उष्ट्रावरी बैसोन॥ दक्षिणदिशे प्रति गेले॥
६१॥ हरिपाशीं सांगे स्वप्न॥ यावरी बोले जगजीवन॥ वृषकेत आणि अर्जुन॥
मृत्यु पावले निःसंशय॥ ६२॥ मग गरुडारूढ होऊन श्रीधर॥ सवें कुंती आणि वृकोद
र॥ देवकी यशोदा सुंदर॥ वळघोनी वर चालिलीं॥ ६३॥ निमिष्य न लगतां त

येवेळीं॥येतांजहालीमणीपुराजवळी॥चित्रांगीउलूपीदेखीली॥हाकजहालीए
कची॥६४॥अर्जुनाचेंशिबिरमणिमणित॥दाहासहस्रस्तंभजडित॥तैसे
चकळसझळकत॥भगणासहिणावती॥६५॥पार्थासहृदयींधरून॥शोक
करीजगन्मोहन॥आल्यासमयाचाभावपूर्ण॥पद्मजजनकदावित॥६६॥
वृषकेतासहृदयींधरून॥कुंतीशोकार्णवींनिमग्न॥बभ्रुवाहनदीनवदन॥
चरणधरीवृकोदराचे॥६७॥ह्मणेम्याकेलेंपितृहनन॥मजवरीगदाघालींउच
लोन॥म्यामणीआणिलाप्रयत्नेंकरून॥शिरेंनेलींकोणीनकळे॥६८॥ह्मणेपर
मात्मयाविश्वंभरा॥सुदर्शनेंछेदींमाझियाशिरा॥मजकडेनपाहेंकुंतीसुरहरा
दुःखम्यांदिधलेंसकळांसी॥६९॥शेषह्मणेचक्रपाणी॥म्यामणीदिधलाआ
णोनी॥परिशिरेंलपविलींदुर्जनीं॥तयींपाडींसर्वेशा॥७०॥मगबोलेशेषश
यन॥मीबाळब्रह्मचारीअसेन॥तरिदोघेदुर्जनमरोन॥शिरेंयेतीआपण-

ची ॥ ७१ ॥ तोंबकदाल्भ्यवर्नी ॥ दोघेसर्पपडलेमरोनी ॥ आकाशपंथेंशिरेंयेउनीं
कृष्णाजवळीपडियेली ॥ ७२ ॥ आपुलेहातेंजोडून ॥ स्पर्शवीमणीजगंजीवन ॥
आधींवृषकेतउठऊन ॥ सर्वेचिपार्थजीवविला ॥ ७३ ॥ दोघेकरितीकृष्णास्मरण
॥ ह्मणतीउभाउभारेबभ्रुवाहना ॥ यावरीवैकुंठीचाराणा ॥ आलिंगनदेतदोघां
तें ॥ ७४ ॥ कुंतीभीमसेनधांवोन ॥ आलिंगितीवृषकेतअर्जुन ॥ सुमनेंवर्षती
सुरगण ॥ जयजयकारप्रवर्त्तला ॥ ७५ ॥ मगमणीस्पर्शेंकरून ॥ अवघेंचउठ
विलेंसैन्य ॥ जेविश्वामित्रालागींद्रोणाद्री आणून ॥ वानरसैन्यउठविलें ॥ ७६ ॥
जैसेंवरात्वेप्रसंगें करोनी ॥ वऱ्हाडीपावतीलुगडींलेणीं ॥ तेशीपार्थोनिमित्य
वाहिनी ॥ उठविलीसर्वतेधवां ॥ ७७ ॥ बभ्रुवाहनासिकुंती ॥ हृदयींधरोनिआ
लिंगीप्रीती ॥ यावरीमणिपुरांतप्रवेशती ॥ सभेबैसतीसर्वही ॥ ७८ ॥ श्रीकृष्ण
ह्मणेधनंजया ॥ पूर्वीलस्मरणकरूनियां ॥ पुत्रआपुलाघेराजया ॥ आलिंगो

निप्रीतीनें ॥७९॥ सूर्यकांपलाकीर्णावरी ॥ समुद्रलहरीयावरीकोपकरी ॥ अ
मृतमधुरताबाहेरी ॥ आपुलीघालूंइच्छित ॥ ८० आपुलेशारवांसिअबोला
कल्पवृक्षेंजेविधरिला ॥ चंद्रेंकळांचात्यागकेला ॥ मेरूकोपलाशिरवरावरी
॥८१॥ बभ्रुवाहनखालींपाहातो ॥ प्राणआतांत्यागूंइच्छितो ॥ माहावीरह्या-
तींचाजातो ॥ हृदयांत्यासआलिंगी ॥ ८२ ॥ भीमहांसोनिबोलिला ॥ धर्म-
न्यायेंतोयेथेंजुंझला ॥ आणिश्रीरंगासिपाहतांडोळां ॥ सर्वहीपापेंदूरगेलीं ॥
८३ ॥ आह्मीआपलेवडीलमारून ॥ श्रीकृष्णाकृपेनेंझालोंपावन ॥ मगअर्जु-
नासबभ्रुवाहन ॥ कृष्णेंधरूनिभेटविला ॥ ८४ ॥ पांचादिवसराहिलेतेथें ॥ म
होत्साहकेलाअद्भुत ॥ अळंकारवस्त्रेंसर्वांसदेत ॥ शेषजातस्वस्थळा ॥ ८५
उलूपीचित्रांगदादोघीजणी ॥ सर्वसंपत्तीधनधान्यघेउनी ॥ चालिल्यागजपु १२
राच्यागांनी ॥ आपुलेयास्वधामा ॥ ८६ ॥ यशोदादेवकीकुंती ॥ भीमासहि-

तपादवीश्रीपती॥ ब्रह्मानंदें गजपुराजाती॥ नाहीं मिती सुरवातें॥ ८७॥ पुढें जा
णोनकरिती॥ पार्थासवें गेला जगजीवन॥ रसाळ कथा करितां श्रवण॥ विं
तादारुणदूर होय॥ ८८॥ हें बभ्रुवाहनाचें आख्यान॥ शत्रुनाशक पुण्यप
रायण॥ आणि होय आयुष्यवर्धन॥ श्रवणपठण करितांचि॥ ८९॥ आ
णि सर्पभय कदाही॥ सर्वथा नोहे त्याचे गृहीं॥ ऐशी ही फळश्रुती पाही॥ ज
यमिनी भाषित॥ ९०॥ पांडुरंगपुरविलाशिया॥ ब्रह्मानंदा यतिवर्या॥ श्री
धरवरदा पंढरिराया॥ कथासुरस बोलवीं पुढें॥ ९१॥ सुरस पांडव प्रता-
पग्रंथ॥ अश्वमेध जयमिनीकृत्य॥ त्यांतील सारांश यथार्थ॥ साठव्यांत-
कथियेला॥ १९२॥ ॥ इति बभ्रुवाहन आख्यान संपूर्णम्॥ ॥
श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥ ॥ शुभं भवतु॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

मुंबईंत बापू हरशेट देवळेकर याणीं आपले छापखान्यात छापिलें. शके १७७१ नलनाम संवत्॥

इतिबभ्रुवाहनआख्यानंसमाप्तम्·